

2

ЖЕНА

ҒАНАС

Декембар-1936-цена 4 қин

НАШ ЗАДАТАК

Ако се осврнемо на историјски развратак цивилизације, приметићемо да борба жене за своја права датира баш од почетка те цивилизације. Многобројне су жртве биле у току те дуге и неравне борбе. Али било је и победа. Жене су полако освајале позицију једну по једну, ма да их је остало још доста до коначне победе. У колико су се начин производње и економска структура друштва усавршавале, степену њиховог разврата одговарале су одређене форме друштвене свести. „Начин производње условљава социјални, политички и духовни живот уопште“. Услови, дакле, разврата људскога друштва треба тражити у политичкој економији. Треба се само сетити примитивног доба људске производње и очајног положаја жене у то време, када је она била објект, ствар у правом смислу речи, са којом је мушкарац располагао по своме жељу, као са обичним предметом. Данас већ није тако. Начин производње људских добара развио се невероватно, а у извесној мери, ма да не равномерно са њим, и схватање друштва о правима и улози жене. Да је жена могла у овој тешкој борби задобити и оволико права колико данас поседује, има у првом раду да захвали своме верном савезнику — неумитном току друштвеног разврата, који је уклањао све препреке које су му стајале на путу. Несумњиво, једна од таквих препрека јесте и потчињени положај жене. Али победоносни ход друштвеног разврата уклониће и њу као и многе друге и бацити је на сметлиште људских заблуда, на коју ће наше потомство гледати са истим таквим чуђењем са каквим ми данас посматрамо преживеле заблуде прошлости.

Велики светски рат са свима својим последицама имао је огромни утицај на разврата женских права. Он у ствари представља једну нову еру у њиховом животу. Још пре светског рата, услед јаког разврата индустријског капитализма и повољних коњукурних прилика, почео се осећати све већи прилив жена у разним гранама народне привреде. Економски полет с једне

и јефтина женска радна снага с друге стране учиниле су да је жена постепено почела замењивати мушкарца у свима гранама људске радиности. Светски рат је убрзао овај процес и број запослених жена у јавним и приватним предузећима повећао на до тада нечувену висину. Док су милиони људи годинама били отргнути од својих огњишта и свакодневног рада, жене су силом околности биле принуђене да заузму њихова места. У пољима, фабрикама, мрачним рудницама и државним надлештвима, свуда су биле жене. Оне су биле те које су издржавале породицу, лечиле рањенике, обезбевале функционисање државног апарата, а у исто време у прашљивим фабрикама израћивале смртоносна сретства којима су се њихова деца и мужеви на бојишту узајамно уништавали. У тој тешкој и свирепој борби за опстанак жена је положила испит. У најкритичнијим часовима она је показала своју способност. Данас нема ниједног скептика, ни огорченог противника женских права који јој може оспорити витешку и тешку улогу коју је одиграла у овој крвавој трагедији човечанства. Једанпут укочану у компликовану машинерију друштвене производње, жену је било тешко отстранити на пречац од свих оних многобројних послова које је обављала за време рата. Период послератне обнове и привредни просперитет који му је следовао омогућио је да жена и даље задржи извесне положаје које је заузимала за време рата. Као последица ових појава долази до промене у схватању женске улоге и њених права. Прво сама жена долази до сазнања о својој правој вредности и улози која јој припада у друштву. Дошла је до сазнања да она и мушкарац не представљају два света, већ два бића са одређеним функцијама, које се узајамно допуњују, као и то да функција која припада њој као жени не представља нешто ниже од функције која припада мушкарцу. Дошао је до овог сазнања она је све енергичније почела истицати своја права, тражећи да она буду респектована од друге стране. Износећи захтев о

својим правима она је увек истичала да сврха њене борбе не може бити ослобођење од извесних обавеза, нити њихово пребацивање на мушкарца, како се то често и тенденциозно истиче, већ је циљ њене борбе подела и примање обавеза ради лакшег снопљења у заједничкој борби за социјалну правду оба пола. То је и данас категорички императив жене из широких народних слојева. Интерес је и појединачи и друштва да се жени омогући равноправност и призна одговарајућа улога у заједници, и то нарочито данас када се све народне снаге морају искористити до максимума. Снажна физички и интелектуално жена ће увек бити боља мати и бољи друг и сарадник свога супруга од заостале жене данашњице. Осећање, пак, равноправности и чињеница да се у жене способности има поверења биће чвршћи и солиднији основ за срећнији живот брачне заједнице, од осећања ропске потчињености и интелектуалне учмалости које су била главна карактеристика данашње жене. Усвајајући истакнуто гледиште многе државе после светског рата признале су женама пуну равноправност, тако да данас имамо приличан број жена које су својим радом и способностима успеле да се уздигну до највиших степена друштвених лествица.

Али, као што смо и горе истакли, зависност друштвеног схватања од разврата економских прилика и овде је добила своју снажну афирмацију. Доба просперитета је прошло. Криза захвата све друштвене слојеве и ствара пустош и пометњу на све стране. Капитализам улази у једну нову фазу. Као противтежа слободоумним идејама, јавља се одмах после рата један нови друштвени облик — фашизам, који је у почетку, бар наизглед, представљао један напредни револуционарни покрет, чиме је створио пометњу код радних маса и омогућио лакше долажење на власт. Пре освајања власти фашизам је главну снагу за свој покрет црпео из средње класе, која је у рату и доцније у периоду кризе претрпела највећи бродолом, стављајући јој у изглед поправку тешког економског ста-

ња подржављењем крупне индустрије и деобом велепоседничких имања. На власти, фашизам не само да није испунио своја обећања, већ је постао најжешћи бранилац капиталистичког поретка. Прешао је једноставно сунђером преко таблице основних права грађана; предузета је дивљачка хајка на све слободоумно и напредно, истичући да се „нова држава не расипа правима, него дужностима“. У ствари, акцептирајући корпоративни систем и средњовековно схватање друштвеног уређења, он је усвојио и методе тога времена за практично убеђивање својих противника. О томе сведоче ломаче књига највећих светских мислилаца и концентрациони логори. Да би скренуо пажњу обесправљеног народа, од тешког стања у коме се налази, фашизам је једном, до тада нечувеном, пропагандом створио такав национални занос, који је својом ексклузивношћу и величањем ратних страхаота постао главна прека међународне сарадње.

Да о женским правима у фашистичком покрету, при оваквим околностима, не може бити ни говора свакоме је јасно. Јер у држави, која се „не расипа правима“ ни за мушкарца, о постојању неких права за жену нема ни помена. Фашизам је уништио сва права жене; стотинама хиљада избацио их је из фабрика, предузећа и државних надлештава, сматрајући, по чувеној крилатици, да је жена једино способна за: „Kinder, Küche und Kirche“ — (дете, кухињу и цркву). У погледу женских права фашизам је вратио точак историје далеко у средњи век, који му је служио за углед и при стварању свога сталешког државног уређења. При размишљању о овим стварима мора се човек и нехотице сетити речи једног великог мислиоца, који је рекао, да они људи који покушавају да зауставе точак друштвеног развоја и окрену га у супротном правцу, личе на брану у реци, која само чини да река још јаче бучи. Истина, ове кочнице фашистичког уређења не могу зауставити, нити окренути наопако, точак историјског развоја, али могу учинити да, међући полуге у њихове зупце, изазову страшне потресе. А да ће до потреса доћи изгледа све вероватније, јер страховито наоружање и милитаризација фашистичких држава, довела је до реакције на другој страни.

Са прославе дана примирја

Доносимо говор светске пацифисткиње Гертруде Бер, који је одржала приликом дана мира 11 новембра о. т. на Коларчевом универзитету.

Госпође, Господо, Другови!

С великим задовољством користим овај скуп да Вам испоручим поздраве Извршног Комитета Интернационалне Лиге за мир и слободу, чије је седиште у Женеви и која има чланове у целом свету. Ова Лига је основана средином Светског рата, не само да би протествовала против несреће рата, већ да би дала конкретан предлог за стварање једног правог и перманентног мира за све народе света. Један такав мир може бити васпостављен само онда — ми у то потпуно верујемо — ако сви народи, људи и жене — уживају политичке, економске и социјалне слободе. Ако се искрено хоће мир, он се мора припремити. Није довољно само платонско изјашњавање за мир. Потребно је упознати и до дна испитати праве узроке ратова, његове политичке, економске, социјалне и психолошке узроке. Лекар може да лечи болестан организам само ако познаје узроке болести и ако их отклони. Нажалост наш сироти свет је сувише болестан. Мада економско стање једне зе-

мље, мада један народ не може постојати без производа других, и мада наука и техника све више и више сужавају границе света, државе се све више и више затварају и стварају једну аутархију која почиње да посећа на стање ствари које смо упознали за време рата. Припремати мир значи предухитрити, спречити рат, уклањајући његове узроке. Ако би се ставиле на расположење народима огромне суме новца за припремање мира као што ратна индустрија троши за припремање рата, мир би у свету био обезбеђен. Један нови рат неће разликовати више ни победиоца ни побеђене — он ће довести до потпуног уништења целог човечанства.

Али омладина целог света хоће да живи. Ради ње Интернационална Лига жена за мир и слободу ради. Придружите се и помозите нас у раду!

Сачувајте с нама буктињу мира. Обећајмо данас, на сам дан примирја, да смрт милиона људи није била узалудна. Не живимо да би убијали једни друге!

Живимо да би створили свет који ће дати рада и хлеба. Слободу и Мира свима.

Гертруда Бер

Какав је наш задатак у овом случају? Данас, када се рат већ води на извесном делу земље, жене читавога света не могу остати равнодушне при помисли о неминовности једног општег покоља. Оне се морају борити свим сретствима да до њега не дође, јер су свесне да ће, при данашњим страховитим ратним сретствима, светски рат који је прошао, изгледати као играчка према једном будућем рату, и да ће оне, њина деца и мужевни бити храна тим страшним оруђима. Главни и најважнији задатак данашње жене јесте борба против фашизма, против носиоца рата и заједничког непријатеља и жене и мушкарца, против средњовековног ропства и најсвирепије економске експлоатације, а за велика начела демократије и за социјалну правду. Борба за ове идеје сама по себи ће донети ослобођење жене и афирмацију њених права. Илузорна би била борба за женска права без изво-

јевања ових слобода. Демократија, социјална правда и женска равноправност јесу три нераздвојне ствари; једна без друге не може ни замислити.

Анкица С. Милаковић

Никада лепша, узвишенија ни кориснија жеља није обузимала људске духове, но што је жеља за трајним и општим миром међу свим европским народима.

J. J. Rousseau

УЛОГА ЖЕНЕ У МУЗИЦИ

У досадањој културној делатности жене, њена делатност у области музике од нарочитог је интереса, и била је предмет најразноврснијих, често потпуно контрадикторних тумачења.

Године две стотине и тридесете после Христа, по католичком веровању, мартирском смрћу погинула је Цецилија, прва музичарка, касније проглашена светицом и најзад призната за патронесу музике у католичким земљама целог света. Не зна се о њој да ли је била музичар — стваралац или извођач — легенда тврди да се њој има захвалити за проналазак оргуља — али парадоксна је чињеница да се касније кроз векове у историји музике више није запазило име жене музичарке, нити је које од оних која су заблистала, успело да се одржи.

Доста је расправљано о недовољној креативности жене у области музике. Психолози, женомрсци и реакционари, напосто су тврдили да је жени услед њене урођене инфериорности ускраћена и креативна моћ, поткрепљујући то тиме што женама, којима су професије мушкараца биле недоступне, нико није бранио да се баве музиком, а не истражујући даље околности и чињенице у вези с тим проблемом. Али на том тврђењу не смемо стати.

Много су дубљи узроци који су ометали женино истицање на музичком пољу како у продуктивном смислу, тако и у репродуктивном. Пре свега стара је и позната истина да је, у свим патријархалним друштвеним формацијама у културној Европи, кроз векове друштвена улога жене била сведена на минимум, шта више на нулу. О неком раду ван куће није могло бити ни речи, јер то није био „женски“ посао. Притешњена међу оквире свога домаћег огњишта, жена је могла само у том домену да развије коју од својих способности. Али ни ту не свака жена без разлике, већ само она којој је материјално стање дозвољавало да се бави нечим што би излазило из оквира њених „дужности“. Такве су се жене бавиле и уметношћу, али како им то није била професија, оне су јој приступале, као што се већ приступа нечему из доколице и беспосличарства.

Једном речи, оне су могле аматерски да се баве оним што их је привлачило, за шта су се осећале способне, али само аматерски. У уметности је особито музика била та жртва на којој се искаљивао аматеризам жена, почевши од ренесансних свирачица на флаути, па преко клавесинкиња аристократских салона до данашњих грађанских госпођица у чији васпитни план долази и мршаво свирцање на

Г-ђа Стана Клајн

клавиру, колико само да се тај план испуни, да се она може назвати „образованом“.

Та чињеница — да је музика гајена само дилетантски, површно, са малим познавањем њене суштине и недовољним удубљивањем — лако се може потврдити и примером мушкараца: зар нису пропале у тами и забораву композиције аустријских владара Фердинанда III, Леополда I и Јозефа I? Зар не покушавају сада на силу да у националсоцијалистичкој Немачкој оживе композиције Фридриха Великог, само зато што је од претставник најчистије теутонске расе?

Ето тај аматеризам спречавао је да се жена која се „бавила музиком“ истакне на музичком пољу. Јер док су мушкарци, не само по нагону свога талента него и по економски условљеној потреби радили на музици професионално и тако имали и потре-

бу већег усавршавања и могућност јачег истицања, дотле је жена имућнијих слојева и као извођач и као стваралац остала дилетант, јер је изучавање музике везано са великим материјалним издацима. Зато и сусрећемо у историји музике међу женама професионалним извођачима најпре певачице, јер је у тој грани музике, пошто није везана за скупе инструменте, лакше могуће и женама из економски слабијих слојева да се усаврше и да певањем зарађују свој хлеб.

Световна музика у средњем веку била је резервисана искључиво за мушкарце, јер је такав био њен карактер. Као и поезија, тако је и музика трубадура, трувера и минезингера била искључиво право мушкараца, јер се њена суштина састојала у слављењу и опевању жене као идола; та музика је била израз витешког става човека према жени као идеализованом бићу. Још мање је жена имала приступа у црквеној музици, јер, по правилу „mulier tacet in ecclesiis“, и та је грана музике била искључив домен мушкараца.

Са улице и из цркве, музика је прешла у аристократске салоне и до краја XVII века она је била скоро искључиво преимућство владара и кнезова који су одржавали своје музичке капеле и плаћали своје домаће музичаре. А ни у том уском и затвореном кругу жени из грађанских слојева није било места, док је оној из аристократских остала само могућност да развије аматеризам који смо споменули.

Од почетка индустријализације па до данас, жена се више истиче у области музике. Ипак, при данашњем стању ствари не можемо имати праву слику о женским способностима на том пољу уметности, јер док с једне стране имамо ограничен број жена које се могу бавити музиком, а које то чине аматерски, без потребне озбиљности, јер им је музика забава, дотле с друге стране велики број оних које имају талента не може да се бави њоме.

Но на срећу ипак смо далеко од доба када је Јероним, отац латинске цркве, говорио да „девојка хришћанка не би чак смела ни да зна шта је флаута“!

Стана Ђурић — Клајн

СЕОСКА УЧИТЕЉИЦА У ВЛАДИ

Сузана Лакор пише...

Сузана Лакор је слабо била позната ван синдикалних и социјалистичких кругова. Она је сеоска учитељица малог села Аја, од 6 стотина становника, у Дордоњи. Сузана Лакор оставља своју школу на позив председника владе г. Блума и долази на чело Министарства за васпитање деце. Сетила сам се жене достојне сваког поштовања и писма које ми је написала још пре две године о „Положају француске сељанке“.

Ево како изгледа радни дан сеоске жене:

„Рано устајање, пише г-ђа Лакор. Човек тимари у главном крупну стоку: волове, краве, телад. Жена се стара за све остало.

„Чим устане, лети — у зору, зими — пре но што сване, она је заузета са хиљаду хитних и неопходних послова. Ситна стока, живина, овце, свиње, пас, мачка, надмећу се у заглашујућем нескладу, својим дрекањем, блејањем, гроктањем и рикањем.

„Треба дати разне меће спремљене у очи дана, и нахранити изгладнелу и немирну стоку.

„Затим, у журби старање о деци, облачење, полазак у школу.

„Посао, многоструки и разноврстан према годишњем добу, али увек тежак, зове жену напоље. Наизменце, са пијуком, секиром, грабљам и машином за прскање, час опет на косачици и жетелици, жена помаже човеку на пољу, у винограду, у шуми, и узима на себе велики део свих послова.

„Долази и време ручку, а бунар није увек близу. Она одлази по воду и са напором носи на рукама пуна ведрa. Спрема се увек једнаки сиромашан ручак. По подне, лети, човек мало прилегне, док жена, живчано издржљивија, пере посуђе, спрема, и кући, која се не може држати брижљиво и укусно, даје привидан ред

„И понова одлази на посао, да би се пред ноћ вратила кући натоварена корпама пуним траве, репе и поврћа, и поново иако је већ време починку — наилази на празна ведрa, огладнелу стоку и на спремање вечере.

Чар живота употпуњују: ноћна бдења, надзирање деце, узгредно пропирење ситног рубља, чарапа

и кецеља, крпљење одела и сви остали послови који се морају свршити: требљење ораха, комишање кукуруза, кухање меће, кљукање гусака и патака, ит.д.

„Ако само додате слици, рибане куће, одвлачење рубља на поток, помислите на глачање, мобе, одлажења на трг са тешким кошарама пуним поврћа, или са ситном стоком за продају, коју вуче километрима за собом, добићете појам о сјајној употреби времена наше сељанке.

„Ни душевни живот није лепши. Сузана Лакор се јако жали на душевну беду која пустоши по нашим селима: „Треба, каже она с правом, објавити рат незнању у коме се развија сељачки дух.

„Незнање, пише она, не значи само неписменост. Уопште узевши, мало је посве неписмених, а посећивање школе је, изгледа, осредње.

„Али деца, која по правилу, иду у школу до своје 12 год., која је похађају нередовно услед економских прилика, јер им обе намећу рад према годишњем добу, као што су кошење, жетва, берба, брање ораја, маслина, кестења, чување стоке ит.д.... која и поред пожртвованости васпитача, примају оскудно и збркано знање... која од дана изласка из школе па све док не постану људи, немају на расположењу никакве душевне хране... која лишена спорта, читања, уметности и лепоте остају да чаме у досади и мраку — та деца, остају, ако смем рећи, најпоузданији „чувари“ незнања, неспособни да се, сутра, ослободе притиска који дави, да схвате законе науке и хигијене, да протумаче смисао социјалне и људске солидарности, да поведу рат противу злочиначких предрасуда и ниске себичности и да створе око себе радост, мисао, љубав — високу синтезу живота.

„Мрско незнање, мати мрака, шта предузимају да те одагнају и да на твоје место уведу просвећеност?“

„Ништа, ништа.

„Нема саветовалишта за мајке пред порођајем. Нема хигијенских одбора, нити гледачица кућа чији би се савет поштовао,

Сузана Лакор, потсекретар министарства за васпитање деце

ду, станове, пољопривреду, домаћинство, за основну угодност породице која би донела здравље и радост заједници на селу, и која би улепшала њен живот.

„Нема дворања за скупштине, нити „Народног дома“ у коме би се сакупљала интелигенција и који би постао живо средиште културног, уметничког и друштвеног живота: деце, омладине, жена и старца“.

„Снажни духови, људи од вредности који проведу по неколико летњих дана на селу и који себе сматрају правим сељацима зато што се наједу воћа или што неког кишног јутра натакну клопе, ти људи радо говоре да се претерује када се тако приказује стање на селу. У ствари, ми остајемо далеко од истине. Економска беда на земљи је дубока, сразмерна са интелектуалним мраком. Оно што ми називамо бедом не ограничава се само на потпуну оскудицу у хлебу. Беда се налази у укупности суровог, мрачног и ружног живота, који се проводи у атмосфери суморног, случајног рада у сталној несигурности за стурашницу.

Марсел Бребан

Омладина говори...

Изгледа да би међу младим девојкама и младићима требало водити само веселе разговоре о љубави и вери у будућност.

Али — нажалост!

У годинама када се очекује све од живота, када се сања свом свежином осећања младе девојке, ми морамо да говоримо о жалосној и ружној стварности.

Рођене за време страшних 1914—18, наша је младост врло рано познала драму разрушених огњишта: отац мобилисан, рањен, мртав, и мајчине сузе...

Погледајмо око нас?

Младе девојке, младе жене, услед тешког рада, често су остале пре времена.

У нашим данима видимо их свуда, као раднице у индустрији тканина, за плугом, за писаћом машином, у каменим мајданима, у салонима, као продавачице или шваље које раде код куће за конфекцију, савијене над својим столом у уској мансарди где се увлачи сумњива светлост.

И свуда се осећа рука младе раднице. Лепе тоалете, украси, чипке, добре послastiце носе ознаку женских руку, руку младих радница.

Дивећи се једној огрлици од перла, перу лепо намештеном на шеширу, зар сте и за моменат посумњали да су то руке младе раднице?

Емаљ који се топи а који ће постати фантастична перла, пржи очи и црвени трепавице младе, пажљиве раднице.

Атмосфера једне радионице пера није нимало здравија, јер

лет паперја ствара катар, који се никако не лечи.

И упркос свему томе колико љубави, интелигенције уносе младе девојке у посао. Из њихових марљивих прстију излазе често ремек дела уметности.

Па и ово све пре него што дође у руке потрошача пролази поново кроз руке младих девојака — продавачица.

Али сви ови занати, које су же не освојиле, макар и по цену нижих надница, прете да их избаце. Беспослица им куца на врата.

Млада девојка не трпи само од беспослице: она се налази пред једном болном алтернативом. И тако се догађа да девојке хитрих руку, упознавши све мукe немаштине уместо мршаваг породичног буџета, уместо суморних усамљених дана, бивају гурнуте у проституцију. А и на послу претпостављени често се не снебивају да упрљају оне које носе у себи светлост, будућност земље, мајке, сутрашње васпитачице. А оне су, међутим, сањале о раду, љубави, о кући.

Да, основати породицу — леп али разрушен сан.

Сломити младу девојку значи разрушити породицу. У свакој од њих — разрушена је по једна породица, неколико деце, и нада у будуће генерације.

И млада сељанка нам прича: „Жетве су лепе, али се више ништа не може продати. Све што има да се прода — јефтино, све што има да се купи — скупо. Младе девојке чак и не мисле на

радост да оснују породицу, јер, овде — беда је прогнала љубав. Тако пролази наша младост пуна брига”.

Колико младих девојака остају неударе! Друге, рђаво удате — јер су, без посла, морале примити првога који се јавио — не налазе љубав у својим домовима. Оне сачињавају ипак део „привилегисаних” према старим неудатим девојкама, које живе на терету родитеља, угушујући у себи инстинкте жене и мајке.

И живот свих ових девојака изражен је у писму једне од њих:

„Шта смо ми учиниле да будемо тако малтретиране? Где су наше лепе илузије? Ми смо пружале са храбрим ентузијазмом руке ка животу. Ми смо радиле за један леп идеал. Из разочарења у које смо пале, вичемо у помоћ”.

Ми их не смемо оставити саме и одговарамо им:

— Ми смо гајили исте наде, али ми нећемо разочарења. Ми нећемо да се сурвамо на дно амбиса, већ да вам помогнемо да изађете из њега да би заједно ишли кроз живот.

Марија Н.

Кратке вести

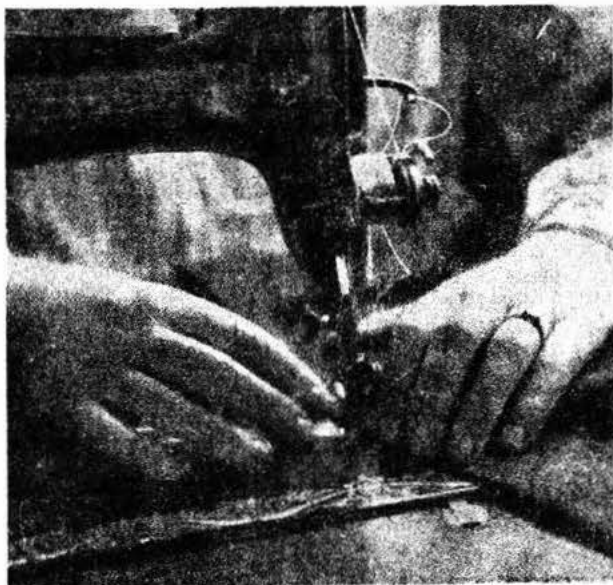
Чехословачка

Младе девојке из спортске организације Ф. П. Т. израдиле су 1000 вунених џемпера за трупе мадридске владе. Ова пошиљка, која ће бити експедирана 1 децембра, намењена је специјално батаљонима спортиста.

Кинеске жене добиће право гласа

Кинеска влада, на многобројне захтеве разних феминистичких удружења, објавила је јуна месеца декрет, да ће сви кинески грађани, мушкарци и жене, имати иста права приликом идущих избора за претставнике Народне скупштине.

Поводом 11. новембра Лиге мајки и васпитачица за мир предале су властима у Паризу и околини свој захтев, тражећи „да се одмах сазове једна велика интернационална конференција која би учинила крај убитачном наоружању, општој несигурности коју оно подржава и увећава и економ. кризи, споразумом између народа са добром вољом и сарадњом противу оних који би хтели да наруше мир”.

Рад на шиваћем строју

Девојка без мираза

У низу недаћа, које су задњих година снашле наше паланке, свакако није без значаја проблем старијих и још неудатих девојака. Ово питање заслужује да се њим најозбиљније зајавимо, јер стоји у најтешњој вези са општом економском и социјалном кризом, са све већом животном несигурношћу жена и све дубљом кризом брака. Проблем није индивидуалан, нити случајан и пролазан, већ општег карактера, јер је из године у годину све већи број девојака, чији су изгледи на брак минимални. Читаве генерације девојака по паланкама стоје пред питањем брака — животним питањем за њих — збуњене и без одговора.

Ко је у низу послератних година посматрао пажљиво живот у нашим паланкама, могао је запазити важне промене на разним нараштајима девојака. До пре неколико година била је млада, здрава, весела, безбрижна и кокетна, увек спремна на шалу и на смех. У будућност је гледала ведро, без бојазни да ће остати неудата. Веровала је у своју „судбину“, у своју животну „звезду водиљу“. Родитељи нису били сувише богати, али њихово имовно стање довољно је гарантовало да ће девојка имати солидну спремност и мираз. Ослањајући се на то, она није хтела да учи школу ни занат, није тежила да постане економски самостална; сва њена брига ишла је за тим да себе оспособи за добру и окретну домаћицу, и идеал јој је био да нађе у браку мирно и срећно гнездо. Она је била наивна; ван уског круга домаћичког интересовања, она није показивала воље да се занима општим проблемима, да прошири своје образовање, да се оспособи за реално схватање живота и да буде приправна на све његове промене.

А те промене су дошле нагло и за њу неочекивано. Вихор кризе захватио је средње слојеве, банкротства су се низала, радње су затваране, занати и трговине су пропадале. Читави редови економски независних људи одједном су се нашли без богатства, па чак и без сретства за живот. У тој животној хуци, наравно, отишао је и девојачки мираз без трага.

Шта сада? Свој духовни лик, своје погледе на живот и дру-

штво девојка средњег staleжа није могла тако лако прилагодити новој материјалној ситуацији. Она је и даље веровала да ће својим позитивним особинама — својим здрављем, младошћу и лепотом, као вредна и способна домаћица ипак наћи себи пристојну „прилику“. На сиромашне редове у које су њени родитељи дошли силом прилика, она гледа са висине своје прошлости. Одбацује од себе чак и помисао да би се могла удати за човека, који не договара њеном некадашњем положају. Официр, чиновник, богати трговац још су увек „партије“ на које она рефлектира.

Али без мираза — овакве је младожење ђаволски тешко уловити. Сва кокетерија, лукавост и умешност узалудни су. Тим више, што је број мушких кандидата за брак из године у годину све мањи. Сам, без породице, лакше се живи и кроз тешкоће пробија — тако резонује већина мушкараца данас, налазећи се пред тешким проблемима брака.

И тако године пролазе. На лицу девојке већ се показују дубље боре, цео израз постаје суморнији. Нестало је оног звонког смеха и безбрижног ћеретања, место шале све је више заокупљују мисли о неизвесној будућности. Са корзоа, забаве и плеса, она се повлачи у кућу пред неодољивом навалом нових генерација шипарица и млађих девојака.

И ту, затворена међу зидовима осиромашеног дома, она проживљује своју дубоку интимну трагедију. Неспособна да сама привређује, она осећа да је на

терету својим родитељима. Најмањи прекор је врећа, постаје преосетљива, склона свађи, цепдлачењу и оговарањима. Узрок таквом душевном стању треба тражити делом у непроживљеној младости, у томе што су је неповољне друштвене прилике натерале да се одрекне, ради доброг гласа и угледа, оног животног задовољства, на које њен организам, по природним законима, има пуно право. Овако тешко психичко стање неудатих не треба посматрати злурадо и с потсмехом; потребно је саосећајно ући у душу оваквог бића, па схватити колико је то мучна ситуација за читав низ женских генерација по нашим паланкама.

Какав је излаз из ове животне кризе, у коју су без своје кривице стицајем привредних и социјалних околности запале многе девојке из наше средине?

Потребно је прилагодити се новој друштвеној ситуацији, изменити свој начин посматрања и мишљења, и пре свега оспособити се за самосталан и независан живот. Девојка треба да се преобрази у нову радну жену, самостално биће, које гледа отворено у живот, без ружичастих наочари и преживелих традиција. Своје личне тешкоће и свој нерешени животни проблем не сме гледати као свој лични неуспех и ради тога се осећати маловредном и потиштеном. Своју тешку судбину не треба посматрати издвојено од друштвене средине, од романтичне, сентименталне и за нови живот неприправне, девојка треба да се преобрази у нову радну жену, самостално биће, које отворено гледа у живот, без ружичастих наочара и преживелих традиција.

Призор са Дунава: сиромашна жена претражује сметлиште

Једна несвакидашња изложба на Коларчевом Универзитету

Мануелни радници и раднице цртају људска тела...

Чињеница да је једна жена, по занимању кројачица, изразила жељу да учи цртати из простог разлога што не познаје довољно конструкцију женског тела, иако то њен занат изричито захтева, није никаква случајност и наводи нас на мисао да сваки занат захтева претходну стручну спрему, а као предуслов за то једну ширу културу у области која највише одговара дотичној грани заната.

Када се занат не би третирао искључиво као средство за одржавање егзистенције, можда би он достигао границу која се приближује уметности. Али људи су принуђени

да што пре дођу до хлеба, и они се морају за то што пре оспособити. На тај начин занат постаје шаблон који се једноставно имитује и који непромењен прелази са мајстора на калфу, са калфе на шегрта...

Међутим омогућавање индивидуалне слободе у бирању облика и њиховом стилизовању, примена личног искуства, опажања, маште, естетског осећања, инвенције, духа... дакле узајамно допуњавање мануелног и интелектуалног рада, је први предуслов за усавршавање занатства. Занат се баш по томе и разликује од механизираних фабричке радности што пружа широке могућности за примену личне иницијативе, и ставља у покрет мисаони апарат.

Да би се занат подигао на степен уметн. занатства, он се мора претходно ослободити од традиционалне укалупљености и скамењености форми, а то ће се постићи тек онда када се уметност не буде издвајала из реалног живота и уздизала на недостижан пјесталат, него када постане саставни део живота сваког човека, када буде приступачна и онима који својим рукама производе добра намењена задовољавању најразличитијих људских потреба, почев од материјалних до естетских.

Познато је да нарочито жене, како у селу тако и у граду, показују много смисла и укуса за ручне радове, и често својим рукотворинама превазилазе машту и инвенцију највећих естетичара. (Пример: народни везови који служе као куриозитет и украс богато намештених салона, чији су творци из народа анонимни). Дакако, већина тих жена нема најосновнијих појмова о уметности, а можда велики део њих не зна ни писати.

Све то показује колико је оправдан покушај Коларчевог Универзитета да — отварањем течаја фигуралног цртања — учини уметност приступачном разним занатским браншама. Непосредни задатак течаја би био усавршавање радника у својој струци. Али овоме, као што смо рекли, нужно претходи: ослобођење од потчињености конвенционалним формама, оспособљавање интелекта за примање утисака и њихово репродуковање, изоштравање моћи запажања итд. Фигурал-

но цртање је баш сретство да се постигну сви ти нужни услови — јер људско тело као живи објект претставља најбогатији материјал за изучавање облика.

Карактеристично је да радници показују много већу ревност и истрајност у похађању курса, него раднице. Спречене мање или више разним кућевним пословима и бригама, оне не могу савесно да се посвете свом стручном усавршавању. И ту имамо доказ да је толико извикани аматеризам и дилетантизам жена у свим областима у ствари последица њиховог друштвеног положаја.

обављају посебно т. ј. за сваку врсту посла постоји други човек. У Немачкој, Аустрији, Мађарској и Француској, та врста заната необично се негује. Чак постоје нарочите занатско-уметничке школе. („Kunstgewerbe-Schule“)

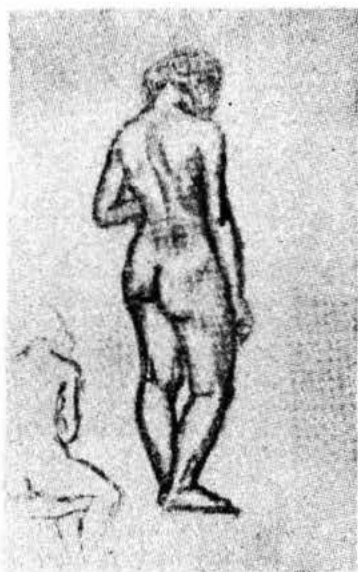
...Увек сам волела цртање. Још док сам била у грађанској школи скренула сам на себе пажњу професора. Једном сам тушем нацртала подерану цокулу. То је био читав догађај! Највише сам волела геометриско цртање...

...Када сам први пут дошла на час фигуралног цртања и угле-

Једна деветнаестогодишња посетитељка течаја фигуралног цртања прича:

„Ја бих цртала са много више воље када би ми се дала слобода да употребим све своје искуство и машту... али ја морам да цртам онако како се наручи — по строго одређеном шаблону.

Радња у којој сам ја запослена једина је те врсте у Југославији. Ми сами израђујемо цртеже и „фортрукераје“ за ручне радове. Мој занат тзв. занатско-уметничко цртање састоји се из три посла: скицирања, израде цртежа и фортруковања. Међутим у фабрикама се та три посла

Полак: акт

В. Бухта: акт

дала наго тело, била сам запрепашћена и збуњена. Чинило ми се да никада нећу имати смелости да пренесем то на хартију. Једва сам се некако одлучила да седнем и покушам цртати. Мало помало сам се прилагодила. Почела сам да правим прве потезе и што сам даље радила — радила сам са већом вољом и жељом да решим постављени проблем, да постигнем савршенство форме. Ипак све зависи од расположења: некада ми необично иде од руке, а некада...

У остваривању свога циља наилазим на многобројне тешкоће... У почетку сам имала борбу са оцем коме никада није ишло у главу моја одлука, нарочито када је видео актове. „То није за тебе“, понављао је упорно,

Зора Дедавин: портрет

док се једног дана нисам уписала, а да га нисам за то ни питала. Хтела сам по сваку цену да искористим постојеће могућности и развијем своју способност. Дуго сам тражила посао који ангажује не само руке него и мозак, и најзад сам га нашла. Мој посао преко дана који радим осам и по сати и који захтева много пажње, стрпљења и напрезања, прилично ме замара. Томе треба додати још два сата фигуралног цртања... Али ово последње ме не замара толико. Напротив, делује као одмор после монотоног и неинтересантног дневног посла. Оно пружа оно што мој занат не може да ми пружи, а то је: слобода у решавању задатка, промена објекта и велико интересовање за сам рад. Сваки пут откријем нешто ново! Сваки решени проблем претставља за мене догађај!

Жена за
разбојем
у Херцеговини.
Снимак
г. Кушевић

Имам жељу да се у свом занату усавршим. То ме је највише навело да се упишем на курс фигуралног цртања. Јер, да би се лакше сналазила у послу, треба да научим запажати ствари, да умет лако решавати форме, и најзад да обогатим машту... Јер ни она није неисцрпни извор, ако се стално не освежава.

Најзад, да наведемо мишљење једног молерског радника чији су радови у највећем броју заступљени на изложби.

„Течај фигуралног цртања има за мануелне раднике — који су на најпримитивнији начин спро-

водили своје мисли ка новим облицима, бележећи њихов напредак на хартији — поред практичног и чисто културни значај.

Развитак опажања и третирање проблема који стоје у непосредној вези са ликовном уметношћу, убрзава процес мишљења и сазнања, а то значи подизање једног стварног рада на културно-просветном плану.

Мануелним радницима није потребно подизати дух и вољу за овај рад. Јер они раде са великом жељом да у границама могућности остваре оно што виде“.

ЖЕНА И ЊЕНО ТЕЛО

Жена је данас преоптерећена, па и њено тело страда под теретом многобројних и разноликих задатака, који настају у оквиру њеног знатно проширеног животног делокруга. Она мора да испуњава свој позив жене и мајке, а истовремено да самостално зарађује за живот, да води кућанство, и при томе да остане интелектуално на висини, да би своје мужу остала друг и пријатељ.

Биолошка функција жене сама је по себи узрок да жена брже стари од мушкарца. Осим тога, професионална преоптерећеност исцрпљује снагу и свежину жене пре времена. Страх да неће бити дорасла свим овим разним физичким и душевним теретима често пута убрзава овај процес. И она се плаши тога. Узрок претераног страха жене од старења и њене очајне борбе за последњи остатак женске привlačности, лежи и у начину како мушкарац још и данас просуђује вредност жене. Јер и данас, можда још више него пре, већина мушкараца не признаје и не цени, макар апарата, седалица тешка и дебе-

и у служби, жену која не располаже неким нарочитим „секс-епилом“. Жене су се подвргле овој диктатури мушког укуса, постале несигурне и мало свесне да лепота не зависи од детаља и ситних ефеката, већ се одражава у читавом држању и кретању човеком. Из тог прецењивања мушког сексуално-естетског суда жене су створиле идеал једног телесног савршенства, које се постиже телесно и психички нездравим начином живота, не водећи рачуна о потребама свога тела и његовим могућностима.

Преморена, и увала, пренапета, немирна и нервозна, уз лоше функционисање њених органа, жена грчевито тражи помоћ у различитим вештачким средствима, да споља и изнутра унесе опет склад и ред. Неправилно поступање са њеним телом изазвало је последице, које су веома честе. Ноге су јој спљоштене услед неправилног оптерећења и нехигијенске обуће, трбух избочен и опуштен због неуредне и слабе функције пробавног и полног

ла због премног седиња, бокови се нишу због неправилног корачања; слабост мишића а и психички разлози створили су јој грбава, округла леђа и упали грудни кош, а запуштање мускулатуре руку и надлактице проузроковало је пласнати рељеф груди.

Прави разлози прераног пропадања жене и њеног тела, које смо напред споменули, преоптерећеност и нездравни услови рада, леже изван делокруга гимнастицирања. Тај гимнастички рад може једино да буде профилакса, — може предухитрити разна оштећења, или пак коректура — лечити и поправљати настале штетне последице. Верујемо, да фактичка слабост жене услед њеног биолошког позива и превеликог трошења снаге који изискује њен приватни и социјални живот, не мора водити до делимичног или потпуног слома. Снага жене може и да расте упоредо са величином њене задаће, те да захтеви живота буду потстрек за појачани рад.

Како може гимнастика са своје стране помоћи жени у овој борби са њеним органским слабостима и захтевима живота, средине и околине?

Мало је жена данас, а поготову у градовима, које имају могућности да проводе у сваком погледу здрав и хигијенски живот: доста спорта, покрета и одмора на чистом ваздуху и у слободној природи.

Гимнастика може модерним презапосленим људима да донекле надомести рационалну физичку негу, нарочито онима које специфичност посла присиљава на једностран и непокретан начин живота.

Гимнастика мора пре свега да научи жену како да рационално располаже својом снагом, да је научи како да истински мирује. Гимнастика мора да је на овом подручју физичке културе упуту како треба да ради са исправном употребом своје енергије.

Посматрајте једном приликом, шта све не учините са својим трбухом, леђима, па и устима, и

како том приликом задржавате дах све док крв не навали у главу због напињања. Претставите себи како код ходања стискате бедра, како дижете рамена када хоћете да извадите нешто из ормана, како притискујете руке уз тело када вам је хладно. Један доктор у својој књизи о култури тела жена каже: „Жене седе у трамвајима, као да морају мускулама седалице кочити кола“.

Има људи који су увек у журби, који су увек згрчени, немирни и неспособни да се стварно одмарају, да сваку укоченост, сваку стегу тела уклоне. Жене ће често и на гимнастичком часу у сваки корак, у сваку кретњу уложити сувише живчане и мишићне снаге. Оне мисле да исправно не вежбају ако притом не дахну и не поцрвене од напора.

Ове жене треба да науче праву меру; оне треба да науче да се владање телом и сувереност уопште неће постићи примењивањем силе, него еластичном спремом. Па ће тако једноставним гимнастичким вежбама научити технику, која се заједно са психичким деловањем може пренети и применити на цело животно држање.

На другом месту треба да науче напињати мишиће. Хигијенска вредност исправног напињања, „енергизирања“, напетости мишића много је познатија него важност попуштања мишића. Она је једно време била прецењивана у обожавању т. зв. атлетске мускулатуре, која пре може бити штетна за хармоничан развитац целог тела. То је метода за такозване „млитаве типове“. Ствар је само финог гимнастичког осећања пронаћи између две крајности — између млохавости и максималне напетости — праву меру, наиме скоро музикалну многоструку динамичких разлика, којој се дивимо у кретњама великих уметница у плесу, и лепих животиња у слободи. Ван граница је могућности активизирати ове млохаве типове, дати им унутрини смер, циљ за кретњу и напетост, јер њихово млитаво држање може имати разних узрока: коституција, животне прилике, развитац у раном детињству, болест. Али је у границама могућности пружити им доживљај угодности услед снаге и сигурности, који осећамо после гимнастичког напора, после свладавања тешкоћа, пружити им доживљај не као замену него као побуду за истинску активност.

Временом ће се жена научити уз гимнастички рад, ако се он оснива на исправним механичким, физиолошким а тиме и психолошким принципима, да опет влада својим телом. Жена ће упознати исправне односе равнотеже, открити у своме телу законе механике т. ј. оптерећења и покрета. Оптерећене делове тела растеретити, млитаве осве-

и бујна жена не може и не треба да има изглед нежне жене дечачког типа. Она се не може одевати и кретати као ова последња а да не делује лажно и гротескно. Њено тело има други карактер па треба да има и други изражај, који одговара њеном бићу. Она ће тада престати да имитира стил, који је често управо противан њеном бићу, и самосвесно ће увидети колико ће се боље осећати, колико ће бити лепа, када своју праву личност и у својој телесној појави позна, призна и афирмира.

Али — најважније је ово: Интензиван рад жене на њеном те-

лу помоћи ће временом, да постепено пренесе и у свој свакидањи живот онај мир, ред и рационалност, што их је доживела на своме телу. Примениће и на осталим подручјима свога живота сазнање о могућностима повећања своје снаге и о границама еластичитета своје енергије, па ће бити више дорасла свим својим тешким и великим задаћама.

Јер — сваки успех у савлађивању тешкоћа и победа запрека јаче делују него свака појава случајне и незаслужене телесне и душевне лепоте или даровитости...

Ина Шварц

Жена кочијаш

жити и учврстити, и тако изнова научити природан ход и слободно кретање.

Ослобођени од неједнаког притиска и живљом циркулацијом крви, освежени органи, боље ће радити и дуже ће остати у акцији, а биолошко старење услед тога наступиће знатно касније. Жена ће, касније, проникнувши у бит свога тела и његових потреба сама подврћи критици свој начин живота на свим подручјима. Она ће показати веће разумевање за рационалну и хигијенску исхрану, за „функционалну козметику“ уместо примитивног спољашњег улепшавања. Осећај младости, снаге и свежине деловаће на све органе, дакле на читаво физичко и душевно стање жене. На тај начин ојачана самосвест одржава се поново у држању.

Можда ће жена захваљујући овом осећању задовољства и свежине, које јој даје здраве и природне ритмизирани покрете, почети да исправља и свој досадањи идеал женске лепоте. Помириће се са властитим телом. То значи да ће увидети да има безброј типова тела, те да може бити лепа а да баш у свему не одговара последњем моменталном модном типу. Пре свега треба да уклони трагове неисправног начина живота, лоше навике нехармоничног кретања, јер често само оно унаказује жену и чини је, заиста, ружном.

Да би жена познала свој тип, мора открити свој стил, који кретањима и држањем одговара свим њеним особинама. Кошчата

Школске девојке из католичког завода

Пре годину и нешто више дана вратила се наша Београђанка, г-ђа Вера Милер-Бобић, са **Тонга** или Пријатељских острва, где је провела више од дванаест година.

Тонга острва се налазе 20 степени испод Екватора у Тихом Океану, и она стоје под протекторатом Британске Империје.

Г-ђа Милер-Бобић је одмах по свом повратку објавила у неким дневним листовима у великим потезима своје утиске са овог плодног благог острва, а сада је нашој сарадници опширно причала о жени са Тонга Острва.

Тонга Острвима, има их преко три стотине, влада краљица Салоте, веома културна жена, којој острвљани имају да захвале за модерно и напредно законодавство. Становници су високи, развијени, здрави. Боја њихове коже је креол, коса и очи су им црни. Под утицајем Енглеске Острвљани су, скоро без изу-

КАКО ЖИВЕ ЖЕНЕ НА „

зетка, прешли у хришћанство. На Тонга Острвима налази се и данањи титуларно племство, чији су феуди дошли под удар потпуно спроведене аграрне реформе. Сваки живи од земље коју обрађује. Острвљанин не служи. Мушкарца кад наврши 16 година, неудата жена или удовица добијају најмање осам јутара земље од државе, коју су обавезни да обрађују. Законом је прописан број кокосових стабала које мора засадити сваки на своје земљишту, а то је много више него што износи потреба једне породице, јер пореза се мора платити Британској Империји...

Клима на острвима је тропска са честим кишама и повременим хладним ветровима. Вегетација је веома бујна. Воћа и поврћа има преко целе године, кукуруза има у изобиљу, жито не успева због велике врућине. Хлеб месе од неког плода слично нашем кромпиру. Главна им је храна ипак кокосов орах и банана.

На Тонги нема бескућника, станбено се питање ту решава лако. Мало труда и мало вештине па од бамбусове трске и лишћа од палме створи се угодно склониште за одмарање и за заштиту од киша и ветрова. Пошто се много полаже и на леп изглед тих кућица, зидове тапецирају савитљивом, танком али непрозрачном материјом, коју добијају од коре једног дрвета, истина на врло мучан начин, израђено руком, јер осим својих примитивних алата не служе се благодетним изумима модерне технике.

Хигијена је на Тонги на завидно високом нивоу. Свако вече се купају сви чланови породице. Карактеристично је за схватање Острвљана о чистоћи већ и то да је највећа увреда ако се неком каже: „Мохе“ што значи „спаваш прљав“. Једу рукама, али пре и после јела

перу руке, и то прање руку има скоро форму верског обреда. Брига о народном здрављу законом је регулисана. Нарочити контролни органи обилазе недељно све куће и воде рачуна о чистоћи соба, кухиња, остава и захода. Предвиђене су казне за онога, који простор око своје куће не држи у примерном реду. Тако је то и у престоници Нукуалофа и у најудаљенијем селу. Стога су природно на острву заразне болести тако ретка појава. Лекарима, који су сви од државе плаћени, у ствари није првенствена дужност да лече болест, него да је

спрече. Ако се у некој кући разболи један члан породице а укућани то не пријаве, бивају строго кажњени. На тај начин успешно се сузбијају празноверице и надрилекарство.

У општем плану просвећивања, жена је потпуно изједначена са мушкарцем. Основна настава је под теретом казне обавезна. Неписмених на Тонги нема. На Тонги урођеници немају прилике да стекну вишу наобразбу, зато појединци иду у веће градове Новог Зеланда или Аустралије ради даљег школовања, али редак је случај да отац пусти свог сина а нарочито ћерку у далеку туђину. Зато је природно да се у државној управи стално осећа оскудица интелектуалаца — урођеника, и зато на одговорним положајима има још увек много Енглеца.

Жена у јавној служби може се видети једино у престоници као „телефонискиња, дактилографкиња

Део насеља

ПАТЕЉСКИМ ОСТРВИМА"

или као помоћно особље у санитарним установама.

Али да жена на Тонги није још напустила кућу, има свој нарочити психолошки разлог. Жене су на Тонги не само поштоване од мушкараца, него су у правом смислу речи размажене. Жена је у кући господар, она води о свему, чак и о новцу, рачуна и мужеви, синови или браћа слушају је. Мушкарци свршавају све теже послове. Жена је у главном запослена око деце. Жена је као мајка просто обожавана. На хигијенски живот трудне жене нарочито се пазе. Она

Младе девојке углавном се баве ручним радом, свака себи спрема покућанство, чаршаве и простирку, што ће кад се уда понети са собом. Девојке и младе жене при раду увек певају, глас им је леп и ванредно су музикалне. Воле забаве играчке, слободно општење са младићима нико им не брани. Када девојка наврши 15—17 година удаје се за младића кога је заволела. Венчање се обавља прво пред судом а после у цркви. Госпођа Милер—Бобић каже да за време тих 12 година, које је она провела међу Тонганцима, никад није чула ни за један случај развода брака. Често брачници нису венчани, али ни они ни њихова обично многобројна деца, нису ништа мање цењени од оних, чији је брак санкционисала црква. Ту се не прави никаква разлика, ма да црква пропагира гледиште да је трајна срећа обезбеђена само Божјим благословом.

Краљица Салота је са негодовањем посматрала и сувише комотан живот жене, као и сразмере које узима обожаване жена од стране мушкараца, па је дошла до закључка, да нерад не води ничем добром. Морал се мора одржати радом и одговорношћу. Стога је донела закон, да се у сваком месту оснују женска друштва, која је она назвала „Каутаха фефине“. Сваког дана састају се жене код једне од чланица друштва. Од раног јутра па до увече жене ткају или спремају простирке и тапете. Али да би се стварно радило, а не да се ти састанци изроде само у згодну прилику за оговарање или забаву, свако друштво мора на крају године извесну количину готових тканина предати једној државној установи, где се онда предата количина раздели на равноправне делове међу чланице каутаха фефине. Жене на ово посело донесу увек и своју

децу и наизменично по једна их надзирава, док се једна друга брине о храни.

Пошто су жене успеле да израде више тканина него што им је за кућу потребно, оне то заједно са кокосовим орахом, који им је главни експортни артикал, извозе и на томе лепо зараде.

Са порастом благостања постале су веће и њихове потребе, и све више се виђа на место сукњице од лике, европско одело не само на женама него и на њиховим мужевима и деци. Осим одела повећана домаћа радиност дозвољава и куповину модерних пољопривредних машина и теретних аутомобила. А о добрим путевима брине се држава.

Осим честих и веселих играчки, најомиљенија забава Тонганаца је биоскоп, где се одлази са женом, често и са децом.

Тонганкиња нарочито радо чита, само сем библије њој је друга лектира такорећи неприступачна, а она ту оскудицу јако осећа.

за време трудноће неће носити ништа тесно на себи, ићи ће ради што игурнијег хода само боса. Пре појавља често ће муж сазидати нову кућу, где ће се жена на новим, за у сврху спремљеним тканинама од лике на поду породити, а поред ње је се наћи спремна бабица. У последње време све чешће иду жене та порођај у болницу. После порођаја млада мајка не ради ништа, шта више цело то време не напушта кућу; муж обавља кућне послове, кува, пере итд. Једино што жена никад не препушта мужу да ади то је спремање горког напитка „каве“ (не наша кафа) и спремање дувана, који је неко љуто лишће доста крупно сецкано и увијено танке листове банане.

На пољу раде у главном мушкарци, жене им помажу само ако немају ситне деце. За време великих ољских послова жене ипак морају аме да спремају своје куће и да отове јела.

Спремање „каве“
Горки напиток
пије се у свако
доба. Спремају
девојке.

Смемо ли тући децу?

Батине играју велику улогу у васпитању већине деце. Данашње просечно дете једва може да замисли како би изгледало без батина. Батине су важни део њихове мисли и живота, а врло често остављају кобне последице и за цео живот.

Децу туку родитељи, учитељи, мајстори и сви они који би те животе требали да формирају и спреме за корисне чланове друштвене заједнице.

У питању телесне казне су школа и родитељи потпуно сагласни. Родитељско кажњавање подржава и само законодавство које у родитељско право васпитања укључује и право кажњавања.

Како сами тврде, родитељи, мајстори и васпитачи, главни им је циљ да дете тучом поправе и да га натерају на кајање. Већина старијих говори: „Батина је из раја изашла“. Она је неопходна. Она је најбоље васпитно средство, то је увек било и увек ће бити, јер се без ње са децом не може изићи на крај.

Међутим ако проучимо то питање, ако дубље посматрамо децу која су много тучена, видећемо да батине стварају много веће зло, но што доприносе поправљању и покајању детета које је згрешило. А у оним случајевима где нам на први поглед изгледа да се дете после батина поправило, не треба заборавити да је то, у већини случајева, само тренутно дејство под утицајем страха од поновних батина. Насупрот томе, они који туку, батинама изазивају револт према себи. Код детета се јавља раздраженост, огорченост, пркос, мржња и жеља за осветом, а све ово најчешће се окреће против онога који туче. Тако наступа удаљавање и отуђивање између детета и васпитача, које се тешко да поправити.

Какво је дејство, последице батинања? Треба ли то дејство желети или не? Да ли је у интересу саме деце и целокупног друштва? То су питања која би васпитачи и одрасли требали себи да поставе пре но што подигну руку на нејако дете.

Батине стварају у дечијим душама праву пустош и панику.

Главна осећања приликом самог батинања је осећање страха. Оно чини да се батине урезају дубоко у душу детета и памте се дуго и са великом тачношћу. Врло често можете чути да говоре о батинама и кажу: „То сам тако упамтио да нећу скоро заборавити“ или „У животу нећу заборавити те часове“ или „Страх ме је гушио“, „Обузела ме је грозница од страха“.

Батине и страх које оне изазивају чине да деца памте своје детињство као времена највећих мука. Код већине деце телесна

казна није једина околност које мути њихов живот, батине често постају основни тон њиховог живота и стално утичу на њихово расположење. Код многе се деце то види и на самом лицу. Често то можемо опазити на лицу школске деце, деце која продају цвеће на улици, која нас чекају пред биоскопима итд. Врло је често страх од батина код деце тако велики да нека не осети одмах бол од батина. То је зато што је услед претераног страха умањен рад нерава тако да бол не допире ни до мозга ни до свести детиње већ се доцније јавља као реакција.

При телесном кажњавању деце јављају се врло често несрећ-

ни случајеви. Јаким ударцима могу се изазвати разна запаљења, потреси мозга, болови у глави, несвестице, глувоћа и друге нежељене последице.

Један учитељ је једаред изазвао епилептични напад код ученика ударивши му два сасвим лака шамара. Дечак је имао диспозиције за епилепсију (падавицу). Важно је то да васпитач не може знати да ли дете има неке диспозиције или не.

Телесна казна различито дељује на свако дете. Последице батина се не могу уопштити и казати да су оне увек исте. Врло често последице батина имају трајно дејство, провлаче се кроз цео живот или младост.

Од трајних последица за живот, последице које трећемо на сваком кораку су: заплашеност, утученост, потцењивање самог себе, осећање мање вредности које доводе до других несрећа. Из велике застрашености јавља се код деце и жеља за смрћу. Ужасне су статистике дечијих самоубиства у свету. Често, пак, велика застрашеност води новим казнама. Пример малих шегрта који из застрашености постају збуњиви, неспретни и често сасвим без кривице добијају батине.

Телесна казна не показује увек своје дејство одмах. Некад се њени трагови не јављају у детињству већ тек много доцније у животу. Тежња за влашћу, јогунаство и још велики број других изопачености јављају се када дете одрасте.

Један дечко који је невино тучен прича: После тога почео сам хладнокрвно да лажем све: оца, мајку, учитеља и све друге. Други дечак каже: „Поред тога што сам стално мислио на освету учитељу био сам зловољан и према школским друговима“. А један одрасли прича ово: „Кад сам завршио школу морао сам да се борим да би се одвикао суровости према слабијим“.

Не треба заборавити да је међу окорелим злочинцима један од узрока често батинање у детињству.

Телесна казна има такође врло велики утицај на развитаку сексуалног живота детета. Прво

ради тога што убрзава сексуално сазревање, а друго што се може прави ток секс живота изопачити.

Убрзавање секс. сазревања, услед телесне казне, код многе деце, а нарочито код оне са slabим нервним системом јавља се отуда што ударци често изазивају полни нагон. Полни нагон се јавља услед тога што је део тела, по коме се обично највише туче, повезан са полним органима истим нервним везама, и повишена навала крви, изазвана ударцима, делује на суседне полне органе.

Други важан моменат за изазивање полног нагона код деце је страх и стрепња због удараца било по коме делу тела.

Прерани полни нагон код деце изазван батинама доводи до самозадовољења-онаније.

Дешавало се доста често да и само посматрање батина постаје опасно по дете, јер изазива код деце уживање. На пр. када учитељ туче ученика или мајка млађег брата или сестру код детета се јавља задовољство на сексуалној бази.

Осим опасности за децу батине претстављају опасност и за онога који туче. Утврђено је да су многи батинашки педагози постали садисти и да су децу гукли ради свог сексуал. уживања.

И поред ових ужасних последица телесне казне, она и данас постоји и много се примењује. Одрасли покушавају да батинама стекну ауторитет код деце. Они хоће да утерају дисциплину страхом.

Батине носе у својој битности карактер силе и не одговарају никако физичким и социјалним потребама.

Насупрот таквом васпитању ми морамо да тражимо једно друго васпитање, ослобођено сваке принуде, ауторитета и насиља. То васпитање мора да измени однос између васпитача и васпитаника, они морају да постану сарадници. Ново васпитање мора да се заснује на познавању потреба и жеља деце чији се проблеми, интереси и идеали не смеју превидети, јер су они везани за живот одраслих и за живот целокупног друштва. Само таквим васпитањем створимо активне и корисне чланове заједнице, зато се морамо борити против батина, а за бољи и човечнији живот наше деце.

Мис Европа шаље свој осмех...

На досадашњим конкурсима за лепоту биране су лепе девојке да „репрезентују“ своју земљу, а затим да их прошетају преко целе Европе до Америке, на највећу корист неколико вештих менаџера. После своје турнеје оне су се сасвим просто враћале у своје љупко ништавило и бивале заборављене, јер нису пружале ништа што би заслуживало неку пажњу.

Али овогодишња мис Европа неће бити заборављена. Јер, она нас је изненадила једним лепим спонтаним гестом, којим је међу сва ова притворства и лаж унела најшармантнију стварност.

Ове године за мис Европу изабрана је мис Шпанија, млада Каталонка „која се не бави политиком“.

Интервјуисана, ова млада девојка изјавила је да ће се вратити у Каталонију. Шта? Ни излагања на позорницама, ни на плажама, ни хаљине из салона... ни ципеле од фирме... ни чарапе из радње... ни путовања, ни сан о уговору, ни жеља за Холивудом? — Мис Шпанија, крунисана за мис Европу, одриче се своје крхке владавине. Враћа се кући. И она каже зашто. Сасвим просто Грађански рат раздире

њену земљу. Она неће да напусти своје сународнике, да се забавља док су они забринут и док пате. „Ја имам само свој осмех; и ја ћу им га дати.“

Племенит и леп поклон! Један осмех који се пружа да би изазвао радост, који није фотогеничан, ни фабрикован, ни дат под најам за рекламу пасте за зубе. Драговољан осмех нежне девојке, која нема ништа друго и која га носи својој отабини.

Помоћ шпанској деци

Париз, 17 новембра. Овде је основан нарочити Међународни женски одбор за помоћ женама и деци у левичарској Шпанији.

(Политика)

Југословенски Црвени крст повео је према одлуци Лиге Црвеног крста, акцију за прикупљање прилога у одећу и новцу за шпанску децу, коју је задесила тешка судбина. Црвени крст моли да се са прилозима пожури, да зима не би затекла шпанску децу без топлот одела.

Продавачица воћа

Њено дете

Јања, жена Саве циглара, целог је живота носила тешке терете, прала, простирала и мучила се свакојако, — али родити није могла никако. По други пут јој је сада дошло време да избаци тешки плод из свога тела, али и ово се рођење несрећно завршило. А ево како је било:

До болнице у граду имало је да се пешачи дуго: три сата по меканој као гума земљи, а сат по тврдој калдрми. Четири пута ишла је Јања тим путем, три пута љуљајући дете у колевци утробе, а четврти пут га више није било у њој. Кад је Јања тако издалека дошла у болницу носећи заветљај под пазухом, рскоше јој: „Лезите, госпођо! Ово је ваш кревет“. Јања се веома зачуди томе јер још никада по дану није лежала у кревету, али како није умела добро да одговори људима, свуче се и леже. Цео је дан Јања стрпљиво лежала и чекала свој час. Ваздух у соби је био густ од јаког мириса и тешко се удисао. Кревет ју је обавио несносном топлином. Предвече, Јања изгуби стрпљење. Брзо се обуче, изиђе у ходник и кад не угледа болничарку, оде из болнице. Журила је, јер су можда већ трчале за њом болничарке у великим белим ке-

цељама и викале: Госпођо! госпођо! Јања није волела ову туђу, непријатну реч.

Четири сата хода! Не, она није могла тако да лежи у кревету кад није ноћ. Четири сата корак по корак! На бескрајном усамљеном друму! Кроз мрак! Касно у ноћ Јања стиже до куће.

„Да нам је бар мало ближе“, помисли овога пута. Али Сава, њен муж, преко чијих су леђа прешле цигле читавих великих кућа, био је становник насеља, које се улогорило на блатњавим пољима, где је земља најјефтинија, где се не плаћа за воду ни за одношење ђубрета. Сви су живели од града, али нико није могао да живи у њему. Свако је лепо своју колибницу како је боље умео, али ретко је ко напредовао да је могао да се отсели на периферију града.

Идућег дана Јања с дететом у гнезду утробе и по трећи пут корача друмом за град. Сад већ не мисли о детињој главици на јастучићу, ни о својој једној кози и њеном масном млеку, ни о Сави, своме мужу. Њемоћно је плувала тим бескрајним, сјајним ко рибља леђа на сунцу, друмом, пропадала је и издизала се, губила храброст и пркосила, натезала се и презнојавала од мuke.

У болници је већ није тиштао ни опојни мирис, ни белина зинова. Дете је секло и цепало снажним покретима њено месо, дете је хтело по сваку цену већ да се роди... Онда се све десило као оно први пут кад је рађала: доктори и болничарке свладали су је, одузели јој свест а кад је испливала из мрака сломљена, слабачка, пуна бола, болничарка је села код ње и тихим јој гласом, меканим као мед, говорила како је њено дете било најлепше, и најјаче што су икада видели, али га нису тако морало пропасти.

У соби породиље било је пролеће. На прозору је стајало много свежег цвећа а поред постеље дисале су мале китице. У соби је било весело. Мале бебе цвркутале су попут малих птица, свака својим нарочитим гласом. Мајке су ослобођене лежале, мирно и свечано, и слушале нови глас свога детета. Тада се Јањи догоди нешто врло лепо.

Болничарка је дошла са дивном бебом у наручју, спустила је на њене груди и казала: „Ево једна беба за вас. Хоћете ли да подожите дете?“ — Ох, како не би хтела! Радосна, Јања је нежно и пажљиво прихватила дете и положила малу главу, на своје велике груди. Дете је нашло сину и држећи се обема ручицама за њу, жедно је пило. Јања је посматрала зачуђено и радосно. У подне она је већ чекала на „своју“ бебу, а кад је болничарка дошла да је однесе, Јања жалосно рече: „Ох, све ми се чини да је моје“ — „А и боље би било да је ваше“ одговори љубазно болничарка. Ето, ви можете дивно да дојите а немате кога, а њена мајка нема млека за двоје“. Мајка која је родила две бебе, пуна је захвалности и радости препуштала Јањи да доји дете и њих две су се ускоро потпуно спријатељиле. Јања је сада већ мислила, бринула се и повијала дете сасвим искрено као да је то потпуно природна ствар, а после четвртог дојења, толико се била навикла да држи дете у наручју, толико се била срасла са њим, да већ и сама није знала је ли њено дете или није. Оно је сада стварно природно њено, тако га је она осећала.

Кад избије један сат поподне, соба оживи. Око четири кревета поседају мужеви, очеви, браћа и сестре. Нико није дошао до Јање. Она је слушала и посматрала како комшиница разговара са својом породицом. То је била мала, весела женица, која је лако рађала и била веома поносна на свој богати пород. „А јеси ли причао тетка Мици? Па шта вели? Чуди ли се што их је двоје?“ — говорила је она својме човеку. То је био миран човек, кога брига увек чини помало тужним и ћутљивим. Као и сви припрости људи није умео да се снађе у разним новим ситуацијама и само је кратко одговорио на женина запиткивања: „Јес', казао сам, чуди се“. Држао је шешир са масним ободом на коленима и с времена на време га обртао.

— „А шта ради ради Марица?“

— „Переш ли јој ноге пре спавања?“

— „Перем“.

— А како је Миле? Је ли га прошла кијавица?

— Прошла је, иде већ у школу..

— А Перица, да се није опет потукао у авлији?

—Није се потукао од онда. Сада прави лађе од папира.

— А шта ради тета Дана; кува ли вам ручак?

— Кува, кува. Сваки дан. Па ето, доста је пара потрошила, рече бојажљиво човек. Требаће нам сада више.

— Да, требаће, замисли се мала задовољна женица, која је весело рђала. — Мој муж је столар, знате, рече окрећући се Јањи. А ево сада имамо петоро деце. Ја их све много волим, а и он их воли... Само није лако у ова времена. Раније је много више зарађивао... а сада је све слабије и слабије...

Столар не рече ништа. Седео је брзке и некако службено, и тако дочекао четири сата. Кад зазвони звоно за одлазак, устаде, постави столицу на место, окрете шешир два три пута, онда пољуби жену тихо у образ и оде скрушен. „Ех, рече млада жена ожалостљена, он се мало изненадио, знате, нисмо мислили да ће их двоје бити... А, ето, ви немате ни једно дете, размишљала је даље. — „Немам, рече тешка срца Јања. Родим, па ништа. И као да сам права мајка, ето, а дете немам“. У Јањином наручју беба је, задовољна, заспала, а Јања, срећна, положила је своје дете поред себе, бдијући над њим. Све више га је волела. Те вечери је спонтаност и искреност која шета међу болничким креветима приближила те две мајке, једну која је преобилно рађала и другу која је остала без порођаја, и оне су тихо разговарале до касно у ноћ...

Два дана доцније пошле су столарева жена и Јања заједно из болнице и Јања је „помагала“ малој мајци да носи бебе.

Али кад су подоста одмакле од болнице, на једном празном углу десило се нешто чудновато. Јања и столарева жена растале су се, држећи свака једну бебу, онда су се три пута пољубиле и пошле свака у другом правцу...

— Саво, Саво, викала је Јања њему у сусрет. Саво, ево нашег детета! Ходи да видиш! Ох, да зидиш како је дивно дете!

— Донела си? А... а... а... дете! рече Сава и неспретан обриса зној са чела. Онда се нагну и пољуби га у чело. — А јеси ли тешко родила?

— Ох, боме, намучила се поштено! Само кад сам опет ту, рече задовољна Јања. Данас ћу

кућу уредити, све ћу стићи! Само прво да га подојим. Време му је! — Седе на ниски трonoжац, намести дете и снажно га притисну себи. Сава је стајао ненавикнут и гледао мајку с дететом. Одједном му дође јако тешко да сад још и дете имају, да Јања мора и дете још послужити, да ће се морати одвојити и за то дете. Он брзо изађе у двориште.

Јања је била сада срећна. Дете је било потпуно њено. Комшинице су навраћале, гледале и пипале дете. Она је свима причала о своме тешком порођају у болници. Јања је причала, а дете се упило у њену сису и музло је снажним ручицама. Јања која је руке увек држала у цећу, купала је сада дете у благој млакој води и својим грубим црним прстима додиривала његову чисту танку кожу.

И кад је детиња главица лежала на шареном јастучићу, Јања је гледала у његове чврсто склопљене очи и била срећна да је из зноја и брига њиховог сиротињског живота изникло нешто тако мирно, благо и безбрижно.

Све се објаснило онога дана када је Сава у болници затражио потврду о рођењу детета. Родни лист? Издаје се само за живу децу! — Али његово дете је живо! Датум? Име? Не! Његово дете није живо! Он нема детета! Стид га обузе. И бес! Доста су га други изигравали, подваљивали му као тупоглавом магарцу, њега је сам живот изневерио, а сад још жена! Доноси му дете! А сам нема шта да гризе! Полудела је!

Од дечачких година, док је још шегртовао, по Савиним леђима тукли су сви: и мајстор, и калфа, и газда! Али он се није дао саломити. Стајао је тврд и отпоран. За милост и мекоту није знао. А нежност није разумевао.

— Ти ћеш ово ђубре, ово... да спакујеш и да однесеш! викао је Сава.

Јања се укочи:

— Ово — ово је моје! Ја сам га подојила! Без мене не би живело! Јања је дете ухватила и држала га чврсто. Али Сава је грмео, псовке су падале по соби и скакале као крупан град по Јањиној глави, по детету.

— Они су сиромашни као и ми. Још више! Она има петоро

деце! Саво, Саво ми немамо ниједно! Саво, ми се мучимо а немамо дете! Оно мора да живи! Не дам ја да угине! Моји су пропали али ово је живо, оно мора да остане у животној.

Савина је одлука као грм стајала усред собе и Јања је узалуд песницама тукла по њему, он се није дао оборити. Онда узрујана положи дете на кревет и журно поче да купи по соби детиње ствари. Направи завежљај, умота дете у вунену мараму и пође. На вратима застала и рече:

— Збогом, Саво, гледај ти своје.

— Јањо, виче Сава за њом, куд ћеш? Куд носиш дете? Јањо, немој! Ми ћемо као пре!

Али Јања се не окрете. Она је брзо одмицала, корачајући одлучно, њене су снажне руке обвиле замотано дете. Дрм је нестајао у вечерњој магли али Јања је ишла храбро у неизвесност ноћи, у неизвесност новог самосталног живота, носећи собом своје право и нови живот који је морала да заштити.

Ела Ненадовић.

Сунчање деце вештачким сунцем

Сунце, већ сама реч значи симбол живота, светлости и здравља. Сунце је идеал за којим су генерације вековима бесвесно жуделе и ако нису позитивно знале да је сунце и сунчана енергија један од главних фактора живота. И како год биљке не могу да успевају у мраку без сунца тако и дете, нежна људска биљка, императивно захтева за свој правилни развита у изобиљу сунчану енергију.

У Београду за време зимских месеци недостаје деци разног доба сунчана енергија. И што је дете мање утолико је овај недостатак већи. Млађи организам много интензивније расте од старијег, а познато је да сунце има пресудну улогу приликом рашћења. Но баш се одојчад зими мало изнесе а кад се изнесе, само им је лице изложено ваздуху — сиромашном сунчаним зрацима. Стога су и одојчад у првом реду угрожена да услед дуготрајне зиме и недостатка сунца задобију озбиљне поремећаје здравља.

Одојчад која немају за свој развита доволно витамина разбојевају се од болести поремећаја у промени материје као што су рахитис, тетанија и друге. Ове болести развијају се, за околину скривено, у дечјем организму и показују јасне симптоме обично у пролеће, марта и априла месеца. За време зиме мајка тек примећује да се главица њене бебе много зноји а у фебруару и марту узнемирена је због опште млитавости њене мале дебе. Дете се с времена на време трза, добија нападе фраса или грч гласних жица. Тада лекар већ констатује дечју авитаминозу, рахитично или спазмофилно обољење. Ово се обољење првенствено развија код одојчади, која је прихрањивана крављим млеком или вештачки храњена, но има и деце на сиси која су целе зиме била у мрачној соби и стога показују лаке симптоме рахитиса. Лек за ову болест је додавање онога што детету недостаје т. ј. прихрана витамина. Оздрављење може се постићи давањем витамина у облику рио-лгг зејтина, разних препарата,

природним и вештачким сунчањем и рационално састављеном исхраном.

Први је захтев, да одојче живи у најсветлијој соби стана. Због ниске спољне температуре, мајке често сунчају дете код затвореног прозора. Нажалост ово сунчање нема пуне користи за дете, јер обично стакло не пропушта ултравиолетне зраке, најважније за организам. Но данас се већ граде куће са специјалним стакленим прозорима, који не задржавају ултравиолетне зраке.

Др. Марија Гајић-Бајц

Применом вештачког сунца, тако зване кварц-лампе, у стању смо и у нашим климатским приликама пружити деци све благодети сунчања, за време зимских месеци. Кварц-лампа производи додуше само ултравиолетне зраке, али постоје и друге лампе, које дају топлотне зраке. Ипак су за дечји организам од главног значаја ултравиолетни зраци. Поред рахитиса лече се ултравиолетним зрацима и разне друге болести: кожна обољења, анемија, лимфатизам, туберкулоза и т. д. Ова деца се већ налазе под стручним лечењем лекара, па овај у сваком случају одређује потребно лечење за свог малог пацијента. За мајке је важна чињеница, да сунчање

није само корисно као лек за одојчад и децу, него оно је и одлична предохрана против болести. Сунчање снажи децу и чини их отпорнијом у борби са разним болестима.

Иако ултравиолетни зраци не продиру дубоко у дечји организам, они ипак имају нарочито дејство на састав крви. Научни опити показали су, да кожни капилари (најтањи крвни судови) примају ове зраке и разнесе њихову енергију по целом организму. Они делују повољно на повећање броја крвних зрнаца и крвну боју. Ултравиолетни зраци делују такође повољно на рад плућа и срца. Резултат овог дејства је да сунчано дете добија знатно бољи апетит, боље изгледа и знатно боље напредује. Од нарочитог је значаја сунчање за децу, која су прележала неку болест, првенствено грип, мале богиње или велики кашаљ. Ове болести диспонирају организам за туберкулозу, и ова опака болест најлакше напада тренутно ослабљени и неотпорни организам. У овим случајевима је сунчање од неоцењиве вредности.

Како видимо сунчана купања су корисна за децу сваког доба, за здраву, реконвалесцентну и болесну. У Београду данас сваки родитељ може да пружи своје детету и за време зимских месеци све благодети сунчаних зрака. Имућна деца могу се сунчати у многобројним ординацијама приватних лекара, за децу намештеника и радника располажу са потребним апаратима болесничке благајне. Школске поликлинике, државни и општински дечији диспансери примају на вештачко сунчање децу наших сиромашних грађана.

ШЕГРТ

Са прозора мале кројачке радионице на трећем спрату виде се кухињски балкони и уски једно-крилни прозорчићи. Лети око балкона овија се ладолеж, а сада, у јесен, упетљале се осушене гранчице око црних гвоздених шипки. Кад год спрема радионицу Савка украде минут два и гледа те прозоре и балконска врата. А кад баци поглед доле, у тамно градско двориште, њој се чини — пресушени бунар. У дну тога понора види набациане старе канте. Као у селу кад сметљаштем затрпавају проваљени бунар. То је „пејзаж“ кога Савка позна у свима детаљима. До ситница. Он има два изгледа — јутарњи: тресу се ћилими и праше крпе, и поподневни: тишина. Само понекад на балкону према прозору Савкине радионице помути сивину једна девојка у црној кецељи. Има плаву косу. Наслони се на ограду балкона и загледа се у „бунар“. Или се окрене у кухињу, на некога се смеје и клима главом. Савка је одгонетала да девојка руча касно и то у кухињи. А после ваљда иде на рад. Можда је чиновница, а можда продавачица. Но то је споредно. Оно што Савку занима, то је сама та девојка. Заправо не ни она, него време које девојка проведе ту, код куће. И кад год је види, Савка јаче осети терет свога шегртовања, и јаче уздрхти у њој ишчекивање великог дана — ослободити се, бити радница. Па ће онда и она, као и девојка светле косе, после ручка стати слободно на балкон, или на прозор, смејати се на некога — и неће ослушкивати иде ли мајсторица.

Савка гледа сусетку, тоне у заносне мисли, прати покрете девојке прекопута, пресавија руку на прозор као она на балкону и готово осећа да је она она девојка са светлом косом. Као да јој је већ радничка књига у цепу. А кад та књига заиста буде ту... Она ће онда... Па ће онда она... Чекај, по реду: Пре свега неће морати прати ужасно масне шерпе у којима мајсторица топи сало и пече кобасице. Те шерпе страшно је прати у млакој води. Никад времена да се вода чисти то угреје.

Па онда: „Добро јутро, госпођо“ — долази она као у радионицу, а радионица већ пометена (тамо неки шегрт је то већ по-

мео); госпођа пије кафу коју она, Савка, није скувала. „Ова мала ужасно је прљава“, рећи ће мајсторица сад њој за шегрта. „То дете је из глади утекло, а не поштује ме“. А Савка ће у себи: „Тако си ти, дундо, и за ме говорила, а сад могу и да ти откажем ако ми није право!“ Тога шегрта Савка ће штитити. Хоће! Па она зна шта је то! Пре свега од своје плате купиће јој јастук од вуне... не, шта ту, од перја! Па да, од перја! Да сиротица не мора под главу метати овог тврдог ђавола на коме се пеглају рукави... А било би добро да јој купи и једно ћебе, да не цвоко-

ће ноћу на столу за кројење. Дабоме! А од прве плате купиће јој и чарапе. Гадно је то вечито подвлачити подерану пету, па кад се најмање надаш — рупетина искочи. Неће на њу викати, ни рећи јој ни да је луда, ни глупа, ни... Све лепо с њом, па ће та мала брже и веселије радити. Е, тако. Сад је већ протекао дан. „Лаку ноћ“, рећи ће Савка увече и неће је се тицати да ли је ово или оно у кући урађено или није.

Госпођа држи два самца. Шта су они, то се Савке не тиче, она зна само да су они гадови. Страшно испрљају собу! По два пута дневно потребно је спремати њихову собу! „Молим, не бацајте

чикове по соби“, усудила се Савка да им примети. „Па шта? — Зато си ти ту да спремаш!“, рекли су самци. Е, а сада... тојест онда кад се ослободи — нека бацају шта куда хоће! Шта се то Савке тиче! И не само то. Проћи ће лепо поред њих, ако се случајно сусретну у ходнику и — окренуће главу. Окренути! Шта јој могу? Радница нема никакве везе са приватном кућом њене мајсторице.

Па ће онда... Да, нарочито задовољство биће јој погледати на сат. Седам сати. „Лаку ноћ, госпођо!“ А мајсторица ће бацити поглед на сат и неће моћи рећи: „Иди подложи ватру, пристави воду, ољушти кромпир“. А ни: „Сутра пресвуци самцима постељину“. Не! Чим се ослободи, дочепа се књижице — збогом мајсторице! Додијало је мени бити код вас! Савка већ сада дрхти при помисли како ће рећи: „Нећу остати код вас. Три године сам спавала на овом дугачком столу за кројење! Ја ћу сада спавати у кревету! Да! Није ми сила да будем код вас!“

Савка је почистила радионицу, очистила самцима ципеле, скувала кафу. Мајсторица улази. „Иди на пијаци и купи...“ Савка узима корпу и мисли: Нека, још недељу дана. Ти можда мислиш да су још две недеље, али ја тачно бројим дане: још седам!

Напокон је протекло и тих седам дана, па још седам, па још десет. И због неких формалности још месец дана. И још двадесет дана. Али даље није могло. Савка је ипак престала бити шегрт. Истина, мајсторица се исто понаша, као и пре, као да је Савка још увек ученица. Али зато Савка тражи запослење на другом месту. И све кришом тражећи посао, она се решава: Да јој кажем! Па зашто да јој не кажем? И рекла је. Руке су јој мало дрхтале, гордо и осветнички подигла је главу и гласно, да забашури подрхтавање у гласу, изговорила:

— Госпођо, ја код вас нећу радити. Наћи ћу посао...

Али посао није нашла. Наишла је на војску незапослених шваља.

Видећи је утучену, мајсторица је рекла:

— Но, шта је? Код мене ти је било као код матере. Плаћаћу ти десет динара дневно. А док не узмем шегрта можеш ми помоћи у кући. Даћу ти за то храну. Од ручка увек нешто остане. А и спавање имаш.

„Жена-пол, жена човек“

Од Др. Александра Костића. Издање Геце Кона 1936. Цена 150 д. бр. 120, пов.

Др. Александар Костић написао је у току последњих година неколико обимних књига о полним проблемима човека те се отуда сматра у нашој широкој јавности као највећи стручњак код нас за та питања. Његове књиге наишле су на врло добру проћу, па су чак неке прештампаване у поновним издањима.

Његова најновија књига: „Жена-пол, жена-човек“ рекламирана је са звучним поднасловима, у којима се наглашава захтев за слободом и равноправношћу жене. У посвети на првој страни књиге писац је ставио ове лепе речи:

„Жени
просвећеној и савршеној као
полу
способној и ослобођеној као
човеку
пуноправној и одговорној као
грађанину“
посвећује ово дело

Писац“

Очигледно, намера је писца да се читалачкој публици представи као напредан и социјалан културни радник, који иде за духом времена и новим друштвеним струјањима. Та „социјалност“ нарочито је наглашена у целој књизи и она је, изгледа, срачуната на што бољи успех, јер је писац бесумње увидео да се код нас дела напредна и социјална много читају и цене.

Међутим, у предговору г. Александар Костић открио се као реакционаран писац. После обилно сервираних ставова и симпатија према новој и савременој жени, г. Костић закључује: „Сва-

Новог места нема. И тако Савка и даље спрема самцима собу, скупља њихове пикавце, пере суде, не сме да гледа часовник, а увече, што је најгоре, простире ћебе на сто за кројење и леже на тај тврди лежај.

А кад види сусетку, девојку плаве косе, Савка нервозно гужва крај прекројене госпођине хаљине на себи, очи јој се муте маглицом плача. Све се распрштало, пропало. Осећа — још је шегрт. И окреће главу, да не види плаву девојку како без журбе, лагано затвара балконска врата.

Милка Жицина

коме је, усталом, јасно да је данас кључ женине судбине у мушким рукама“. За нас је, напротив, јасно да се судбина жена налази у њиховим сопственим рукама и да ће оне, у заједници са социјално напредним мушкарцима, изградити себи лепшу и достојнију будућност. Оне не очекују да им слободу и равноправност поклоне мушкарци, јер су свесне историске истине да се слобода никада није поклањала.

Ову мисао г. Костића треба довести у везу са другом на страни 437 његове књиге, — која гласи: „Жена се досада испљавала највише и то искључиво као пол. Појам жена-пол је потпуно створен, док се појам жена-човек тек има да ствара. Жена-пол је садашњост, и жена-човек будућност“.

Ове две мисли заједно могу се сматрати као основне идеје водиље целог дела „Жена-Пол, Жена-Човек“. Упркос томе што су многе генерације жена током времена доказале на разним подручјима људске делатности да могу достојно носити назив **човека**, професор Костић их сматра још увек само као полна бића, која треба мушки род да уведе у будућности и да од њих створи пуноправне људе.

По свим крупним друштвеним питањима која интересују данашњу жену, проф. Костић заузима назадно и антисоцијално становиште. У таква питања несумњиво спада и проблем побачаја. Проглодишњи Лекарски Конгрес донео је био резолуцију, у којој се тражи слобода побачаја у свим случајевима, кад је жена принуђена из економских и социјалних разлога да се лиши задовољства да буде мати. У истом смислу су се изјаснили и већина наших јавних и културних радника.

Међутим проф. Костић је одлучан противник укидања ових строгих прописа у Кривичном законнику, који предвиђају робију за жене које побачају. На страни 327 он дословно пише следеће: „Чак и када бих у начелу био за легализацију побачаја из социјалних разлога, не бих никада био за ту легализацију у нашој земљи... Наша средина може покретати поједина

питања, али је још незрела да их правилно реши...“

Г. професор Костић нема ни једне речи да осуди строгост и несавременост закона, који нагони хиљаде младих и здравих жена да врше, такорећи самоубиства због нездравих и неправилних прилика у којима оне живе. Да, али зато г. професор препоручује други радикални лек за решење многих друштвених зала, а то је **стерилизација, шкопљење жена**, које се већ у великој спроводи у Немачкој.

Уопште Др. Александар Костић је велики поборник расизма. За њега је раса све, отуда у расправљању полних проблема он полази са гледишта расе. Десетине и десетине страница ове књиге посвећене су описивању расних типова жена, чак се у детаљима упушта у мерење појединих делова тела, у пропорционалне односе и разне математичке формуле, према којима би требало да се одређује припадност раси.

За правилно разумевање положаја савремене жене далеко је важније уочити друштвену поделу која постоји међу њима. У свакој раси има жена које уживају, не раде ништа и улепшавају се на све могуће начине, док на другој страни постоје чиставе легије жена радница, које немају времена ни да се умију како треба, а камоли да воде рачуна о расној лепоти. За те многобројне жене много су важнија питања хлеба, стана, зараде и других основних животних потреба, него да знају какве наките носе жене поглавице у Централној Африци. Професор Костић није сматрао за потребно да тим проблемима посвети бар онолико пажње колико описима разних обичаја тзв. дивљих народа у колонијама.

Књига „Жена-Пол, Жена-Човек“ не представља напредно дело, како је то хтео њен аутор да нам прикаже. У њој проблеми данашње жене нису изнесени онако како заслужују да буду, те према томе, ова књига не може бити путоказ, помоћу кога ће се једна жена снаћи у тешким и компликованим питањима данашњице.

Још једно ново поље рада за жену данас

Борба против алкохолизма

Нема друштвеног зла које толико подмукло разара и поткопава заједницу, као што то чини алкохолизам. Скривен иза рђавих народних обичаја, подржан непросвећеношћу и непућеношћу маса, као и површним схватањем, да је производња и потрошња алкохола важна грана народне привреде, алкохолизам систематски оштећује људско друштво. Несумњиво да и лекари са своје стране носе велики део кривице, јер приликом болести (специјално венеричних) и несрећних случајева заборављају да подвуку улогу алкохола који је за већину ових појава створио погодну атмосферу а да и не говоримо о разним живчаним и органским поремећајима којима је алкохол непосредни узрок. На тај начин је алкохолизам, скривен под маском заблуда и прерасуда, могао готово несметано да коси своје жртве.

Али ако збацимо ту маску и погледамо ствари онакве какве су, онда ћемо разумети сву важност алкохолног питања. Мислим да ће нам за то најбоље послужити писма оних људи који су сами, посредно или непосредно патили од алкохолизма. Тако један пише: „...Али сад иде најтежа ствар, јер последице алкохола су биле врло рђаве за мене и породицу, изгубио сам службу, углед у грађанству, осиромашео и имао других последица које су вам познате и тако сам данас остао на сокаку без службе и сретстава за живот јер сам сиромашног стања а имам шест чланова у мојој породици који чекају хлеба од моје личне зараде“. Или један други потпуно искрено каже у своме писму: „...Већ толико и толико година у кући живот не иде како би требало, свакодневне размирице, свађе до мржње са женом, са братом т. ј. ортаком, у исто време и сталне неприлике. Наравно да су у питању и материјалне околности, само се није могло ући у траг количини, јер је ортак мој брат па је имао обзира према мени, увек на штету своју“. Трећи пише: „...1200 динара сам месечно зарађивао. половину сам давао на пиће. Штегу од пића сам имао, редовно после сваке пијанке нисам нишао на рад, те сам тако често губио рад. Кажњаван сам два пута од полиције по де-

сет дана затвора због псовања по кафанама.

Једна жена у очајању пише поред осталог:

„...но како се поново одао алкохолизму живот у кући постао је несношљив. У последње време, тражећи излаза помишља сам и на самоубиство, јер бол који је од свих најтежи, бол мајке која гледа своју децу уцвиљену и напуштену од оца, неизмерна је, утолико више јер отац је ту али својим понашањем угрожава живот и мир у кући“.

Могло би се навести хиљадама сличних примера који говоре тако јасно да им није потребно много пропратних речи. Из њих се види да алкохол својом особином да помути свест, одстрањује све оне моралне кочнице које човека чине човеком. Љубав и дужности према породици, обавезе према друштву, рад на заједничком добру, све то не постоји за алкохоличара. Он има само једну страст и њој жртвује све и на крају и своје здравље па и живот. Дакле овакве људе можемо сматрати не само некорисним него и штетним члановима друштва.

Алкохолизмом је нарочито угрожена жена. Мада је жена алкохоличарка ретка појава (свега 2% од свих пијаница), њу алкохолизам трује преко мужа, оца, брата. Она мора да гледа како јој алкохолизам разара породицу како јој деца иду гола и боса и мора да трпи заједно с њима разна физичка и душевна мучења.

Па можемо ли ми равнодушно и скрштених руку гледати како толики људи а у вези с њима и толике жене и деца пропадају услед овог отрова и то у данашње време кад су нам за решавање других важних питања потребне све наше душевне и телесне снаге?

Ми знамо да је алкохолизму врло често повод економска беда, али да ли ће се тренутним забором та беда сама поправити?

Ни у ком случају, него ће на против постати још већа.

Зато ми не можемо остати само посматрачи овог друштвеног зла. Борба која се против њега води већ много година са пуно пожртвовања и добре воље ипак

није могла да пружи задовољавајуће резултате. То долази отуда што она није имала довољно подршке нити је наишла на разумевање баш код оних који су за то најпозванији. Зато ту борбу треба ставити на ширу основу. У њеним редовима треба да буду сви народни просветитељи и учитељи; сви они који увиђају штетност алкохола и најзад нарочито они који су од њега било непосредно или посредно патили.

Треба мобилисати нарочито жене, јер оне пате због алкохолизма и као супруге и као мајке и као сестре и као ћерке. Они који у животној борби дају бар исто толико колико и мушкарци, не могу и не смеју трпети да им се пијанством уништавају њихова најосновнија права. Жена није дужна да уместо живота слободне и пуноправне грађанке живи као роб пијаног мужа и да рађа децу дегенерике.

Зато у борби за извојевање женских права, борба против алкохолизма постаје ново поље рада за жену данас.

Др. Катарина Милић

Седам жена добило је досада нобелову награду

Прва жена носилац Нобелове награде била је Марија Кири. Први пут је награђена за проналазак раднума (1903) заједно са својим мужем Хенриком Бокерелом, а други пут за хемију, сама (1911).

За књижевност су добиле награду Шведанка Селма Лагерлеф (1903), Талијанка Грагија Дедела и Норвежанка Сигрија Индест.

За мир: бароница Сутнер, сарадница и жена Нобелова, која је успела да начини од њега пацифисту и филантропа (1905) и амерички социолог Жана Адам.

Жена министар народног здравља

Мадридска влада која се сада налази у Валенсији, наименовала је г-ђу Федерику Монтени за Министра Народног здравља. То је прва жена која је добила министарски портфељ у Шпанији.

Мариша

Чешка продукција у режији др. Равенског, у главној улози Јиржина Степничкова

Да ли нам је ова прича нова? Или смо је хиљаду пута чули причану тужним, трагичним гласом наших мајки и старемајки? — Чули смо и свакога је пута, нарочито данас, све језивија и трагичнија. Мајке су пропале своје, дошла је на ред нова генерација.

Изречена, — изгледа тако проста. Девојка воли једног младића и не дају јој да се уда за њега. И Мариша воли сврга Францека, доброг и поштен младића. Али — сиромашног. И то је довољан разлог да је учини заувек несрећном и преда њену судбину туђим, макар и родитељским рукама. Јер, и новац ту мора да одигра своју улогу. Отац, сеоски богаташ који грчевито дрхти над својим имањем и прикупља новац, мрзи Францека и хоће да је прода Ваври, одвратном удовцу, чија је жена умрла од његових батина. Да, али то је само обичај дати мираз и то искључиво онемој к'ји у тај брак такође уноси богатство, као Вавра свој млин. И савим је свеједно што Вавра не уноси у тај брак ништа друго: он је тукао своју жену, он је у основи непоштен и грамзив човек, али он има имање. Ускогрудни родитељи и сеоске жене, навикнуте преко својих судбина на то, читава та средина сматра да је срећа Маришина тиме загарантована за читав живот. Маришу, и покрај њеног отпора, понекад заиста светлог и изванредног, удају за Вавру, док је Францек још у војсци.

Нама је мио тај покушај да се продере у овај тешки друштвени и морални проблем. И лик Маришин, покрај све њене малодушности према родитељима а нарочито мајци, засветли покаткад као да ће се уобличити у лик чврсте и самосталне девојке, решене да следује своју сопствену вољу и топло младалачко осећање љубави. Социјална страна ове драме правилно је постављена, јер код Маришиног оца не игра више улогу ни личност човека ни његови квалитети, ни ништа друго — већ новац. Пластично је дата прљавна страна тог куповног брака Ма-

ришиног са човеком, опорим и зликовачким, који у брачну собу улази са корбачем у руци. Док Мариша неповратно изгубљена у том односу, регулисаном само законом и родитељском вољом, даје само пасиван отпор младе, несрећне продате девојке, која не види излаза. Није туку и она сносна.

Тражећи решење за несрећне љубавнике, нарочито срећно, завршетак увек тежак за режисере, недоследан је постављеном проблему.

Францек се враћа из војске, Мариша је несрећна, Францек је зове да у живот пођу заједно. Али је Вавра још ту, чврст и грамзив, коме више није стало до тога да га Мариша воли, већ да му њен отац плати неисплаћени мираз. Мариша кроз коју говори непроживљена младост, напаћена и измрцварена, али неодлучна да нађе неко друго решење — убија Вавру.

Фотографија је добра, глумаче веома жива, нарочито неколико сцена са женама и мајком. Наравно да има ствари освенчених веома лажно, као на пример сцене сувише ведре при одласку регрута у војску. У шаренилу народних мотива, ношње и кићанки, које засењују очи неуких гледалаца и одвраћају их од проблема, занемарен је стварни проблем и живот сељака дат само у идиличним сликама игранки. И филм нас није освежио ни шаренилом декора, ни перјаницама ни ситно фалтаним, свечаним, свиленим кошуљама и сукњама, већ проблематиком коју носи у себи.

„Femmes“ лист који у Паризу издаје Светски комитет жена противу рата и фашизма достигао је тиражу од 55.000 примерака.

Жене саме разносе свој лист по киосцима, а можете често срести вредне францускиње како улицама носе огромне пакете и продају свој лист.

Тако не остане ни један број непродан.

МОДА

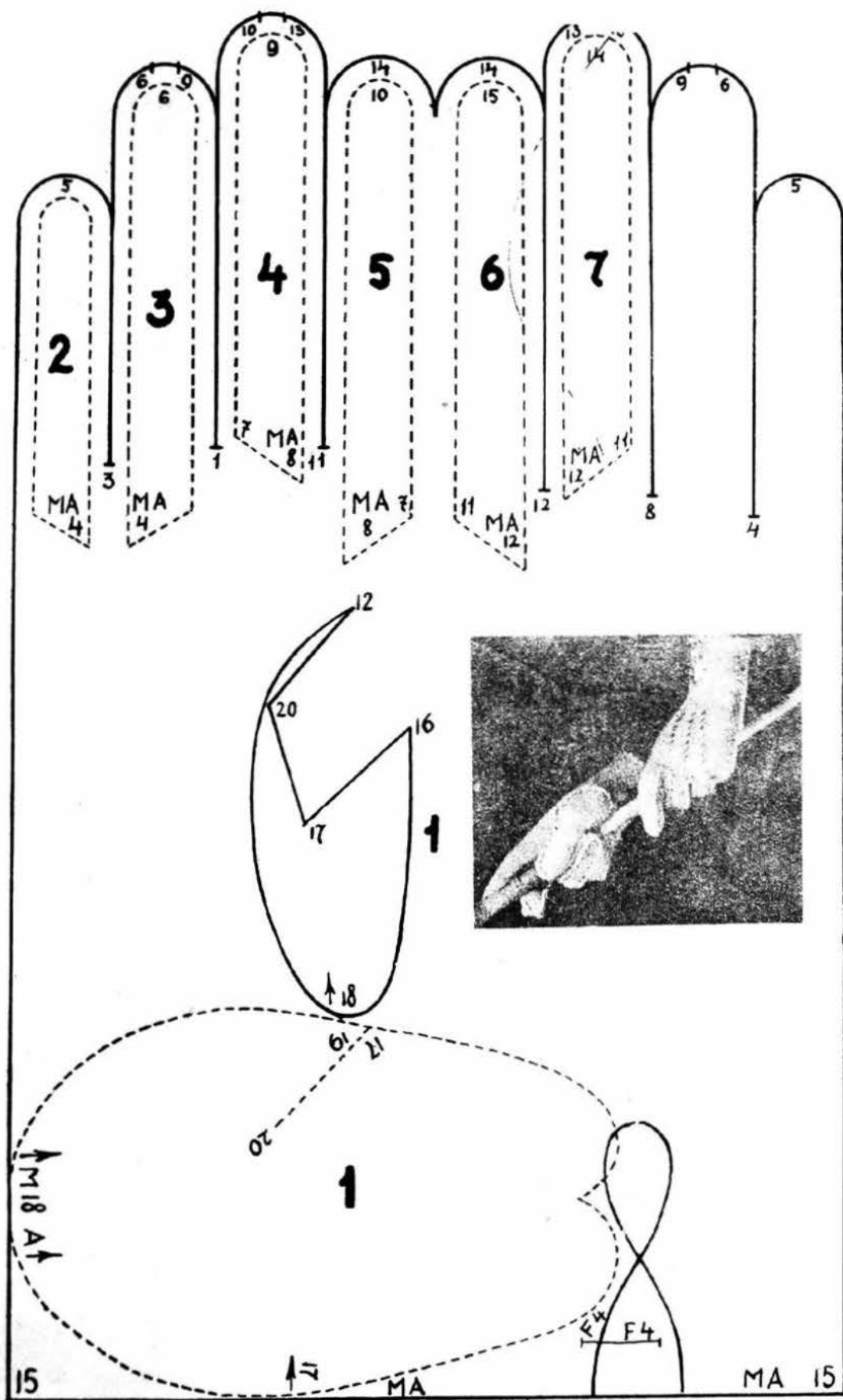
Плетене женске рукавице

Материјал: 60 грама перивуне (боја по вољи) и 5 грама затвореније или отвореније вуне, за проширење рукавица, игле број 2.

Рукавице се раде у делове према приложеном шниту; почиње се горњом ивицом, у два дела са оноликим бројем петљи колики одговара шниту. Већи део се ради од леве ивице до линије изреза а мањи од десне ивице до линије означене цртицама. На моделу, већи део има 51 а мањи 21 петљу. Сад се плете један па други део, формирајући при томе изрез према шниту, одузимањем и додавањем. На већем делу треба направити отвор за дугме. Кад се изрез заврши, плете се преко целе ширине. За палце плетиво се поново подели на два дела; сваки се плете засебно према линијама изреза на шниту. Тада се састави са делом рукавице који долази на длан (на слици десно) и плете се даље преко целе ширине тога дела, пазећи увек на линију изреза, а када се заврши изрез за палац плете се преко целе рукавице. Код прста се плетиво опет подели и сваки прст према шниту засебно доврши. Палац се почне на месту означеном стрелицама, на шниту фиг. 5 (На моделу је почето са 6 петљи). Плет се до фразеза, где се плетиво подели и сваки део за себе, према шниту заврши. Међуделови — фиг. 6—11 почињу се на означеном крају једном петљом и плету се пазећи на облик предвиђен шнитом. Кад се сви делови заврше, саставе се преко вуном исте боје а онда се сви шавови још једном прошију вуном затвореније или отвореније боје. Горња ивица и изрез опшију се том затворенијом вуном којом се прошију и три линије на горњем делу рукавице, опшињајући отвор за дугме и на одговарајуће место прошије округло дугме, боје друге вуне.

По истом шниту може се скројити рукавица од штофа, сомота и друге материје.

33 даме у 33 мостима од којих је сваки стајао свега 99 динара појазале су се на једној друштвеној приредби у Паризу, која је била организована у знаку штедње. Свака дама је могла да дође на ту забаву само у тоалети коју је сама кројила, а чији материјал није смео бити скупљи од 99 динара.

Власник и уредник Радмила Љ. Димитријевић, Жоржа Клемансоа 23. — Уредништво и администрација Пашићева 6 (мезанин десно) ради сваког дана од 4—6 час. после подне. Уредница прима сваког петка од 4—6 час. после подне. Годишња претплата стаје динара 48, полугодишња 24; за иностранство годишње 70 дина. а у појединачној продаји дина. 6. Новац се шаље преко чек. рачуна бр. 54372 (са назнаком „За Жену данас“) код Пошт. штедионике у Београду. Штампарија Драг. Поповића, Луја Бартуа бр. 3. — Београд.

Поштарина плаћена у готову

ЖЕНА ДАНАС

Две шпанске жене, које су ошишане
од стране војника генерала Франка

у овалу:

Еми Молисон, славна авијатичарка

Жена вредно ради и у Фабрикама

Јолан Фелдеш, мађарска књижевница која је ових дана до-
била међународну награду у Лондону за свој нов роман
„Улица мачке печача“.

Не само лепота већ и храброст је
одлика шпанске жене